

## Motion till riksdagen 2005/06:Sk489

av **Sven Brus och Yvonne Andersson (kd)**

# Hushållsnära tjänster för äldre

## Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att se över villkor och former för service i hemmet till äldre personer.

## Motivering

Principen om kvarboenderätt, som innebär att äldre skall ges förutsättning att bo kvar i hemmet, är oerhört viktig för många äldres känsla av trygghet. För att den principen skall kunna hävdas måste äldre människors berättigade önskan om valfrihet och möjlighet till makt över sin egen livssituation tillgodoses. Så sker tyvärr inte idag vilket får till följd att behovet av särskilt boende påskyndas. Tillgången till biståndsbedömning i hemmet för att rätt fastställa behoven är en viktig faktor för äldre personers trygghet och livskvalitet. En större tillgång till hemservice utan behovsprövning skulle dock möjliggöra ett längre kvarboende för en väsentligt större grupp äldre människor. Ett viktigt syfte med utökad tillgång till service i hemmet är att ge stöd i vardagsfunktionerna. Detta kan skjuta upp eller förhindra mer omfattande vård- och omsorgsbehov i ett senare skede av livet.

Service i hemmet kan omfatta dels inslag som normalt ingår i hemtjänstbegreppet, dels sådan bostadsanknuten service som mera sällan utförs av hemtjänsten. Städning, tvättning och matlagning, samt vissa inköp är exempel på hemtjänstens insatser, medan enklare reparationer och underhåll, transporter, trädgårdsskötsel och snöskottning ligger utanför hemtjänstens befogenheter.

Det vanligaste hjälpbehovet hos äldre gäller städning. Enligt en studie behöver nära en tredjedel i åldersgruppen 75–79 städhjälp helt eller delvis. I åldersgruppen 80–84 år är motsvarande behov 35 % och hos personer över 85 år så mycket som 58 %. De vanligaste behoven efter städning är tvätt och matinköp. För båda dessa sysslor säger sig 46 % i åldersgruppen 85 år och äldre behöva hjälp.

**Fel! Okänt namn på**

Idag tillgodoses dessa hjälpbehov oftast av anhöriga eller andra närstående. Det ligger i sakens natur att tillgången till hjälp i denna form varierar bland äldre personer och att denna beroendeställning ofta har inslag av otrygghet. Vissa tjänster finns att köpa på den privata marknaden. Tillgängligheten till sådana tjänster varierar beroende på bostadsort och andra förhållanden. Vissa uppgifter tyder också på att olika tjänster finns att köpa på den svarta marknaden, men i vilken omfattning detta nyttjas av äldre personer är av naturliga skäl svårbedömt.

Kommunernas ansvar för äldreomsorgen regleras i socialtjänstlagen. Av denna framgår att kommunen genom exempelvis hemtjänst bör underlätta för den enskilde att bo hemma och ha kontakt med andra. Dessa offentligt finansierade tjänster utfördes fram till början av 1990-talet huvudsakligen i kommunal regi men har därefter konkurrerats ut i betydande omfattning främst i de större kommunerna. Det handlar dels om entreprenader, dels om olika valfrihetsmodeller eller kundval. Själva myndighetsutövningen får enligt socialtjänstlagen inte överlåtas utan endast utföras av kommunen.

I ett antal kommuner har utöver den traditionella hemtjänsten också servicetjänster utan biståndsbedömning erbjudits äldre människor. I flera kommuner har denna verksamhetsform benämnts ”boservice”. I regel avses personer över en viss ålder och i ordinärt boende. Innehållet i serviceinsatserna och villkoren varierar mellan kommunerna. Ett övergripande motiv för denna verksamhet är att stödja kvarboendeprincipen.

Svenska Kommunförbundet har hävdats att äldres tillgång till hemtjänst bör utökas och att detta kan ske inom ramen för socialtjänstlagen eller genom prisnedsättning av hushållsnära tjänster. En annan diskussion gör gällande att verksamheten bör läggas utanför socialtjänstlagens krav på biståndsbedömning av hjälpbehovet. För detta kan en särskild lag eller ett tillägg i socialtjänstlagen krävas. Frågan om boservice för äldre behöver nu få en skyndsam lösning och regeringen bör ta initiativ till en översyn av detta. Ett steg i denna riktning kan vara en nationell försöksverksamhet byggd på de erfarenheter som vunnits i ett antal kommuner under 1990-talet.

Som en *arbetsmarknadspolitisk* åtgärd har den socialdemokratiska regeringen aviserat extra statsbidrag till kommunerna för att anställa människor att utföra olika sysslor i äldres bostäder. Hur påkallat det än är att utträta dessa sysslor, så kan man inte räkna med att detta blir ett långsiktigt åtagande från kommunernas sida. Till det krävs mer övergripande strukturella reformer. En åtgärd kan vara att införa skattelättnader för hushållstjänster. Idag är det endast personer med mycket höga inkomster som kan köpa hushållsnära tjänster. Om skatterna sänks på dessa tjänster skulle det bli möjligt för fler att köpa dem, även äldre med stödbehov. Det skulle minska äldres beroendeställning gentemot både anhöriga och kommunen.

Stockholm den 5 oktober 2005

*Sven Brus (kd)*

*Yvonne Andersson (kd)*